

PRIJEDLOG ZA OSNIVANJE SLUŽBE KONTROLE PLODNOSTI TLA

Tlo predstavlja osnovno sredstvo u poljoprivrednoj proizvodnji. Njezova vrijednost bazira se samo djelomično na njegovim prirodnim osobinama, a prvenstveno je rezultat odgovarajućih meliorativnih radova i time vezanih investicija. Poznata je razlika između antropogenih tala, naročito potkućnica, na kojima se mogu postići vrlo visoki prirodi, koji su često za 300 do 1000% veći negoli na prirodno istim površinama, ali koje nisu antropogenizirane t. j. na kojima nisu izvršena odgovarajuća ulaganja. Naša dosadašnja psihološka pogreška u smislu promatranja tla sastojala se u idealističkom promatranju tla kao »prirodno-historijskog tijela, koje živi posebnim životom pod utjecajem prirodnih zakona i jao si ga smrtniku ako dirne u te prirodne zakone.« Praksa je međutim pokazala, da je takvo shvaćanje potpuno nepravilno, nego da treba početi od shvaćanja tla kao proizvodnog sredstva koje postaje u toliko vrijednije, u koliko su izvršene veće, a u isto vrijeme naučno opravdane, investicije u tlo. S tog stajališta, gnojidba u cjelini predstavlja jedan veoma važan faktor, koji mora biti racionalno izvršen, a radi postizanja gore navedene svrhe t. j. vrijednog proizvodnog sredstva.

Dosadašnja iskustva u unapređenju poljoprivrede pokazuju da je bitno početi od investicije u tlo, a od investicija u tlo visoka upotreba umjetnih gnojiva čini prvu stepenicu. Nakon visoke upotrebe umjetnih gnojiva dolazi produbljivanje oranice (i jedno, a naročito drugo, zahtjeva razumljivo odgovarajuću upotrebu mehanizacije). Kao treća točka dolazi uvođenje krmnog bilja, a kao završna točka prvog spiralnog kruga, unapređenja poljoprivredne proizvodnje, dolazi povećanje stočnog fonda. Nakon toga, radi usklađenja odnosa i dalj-

njeg povećanja plodnosti tla uslijed krmnog bilja i povećanja gnojidbe stajskim gnojem, dolazi do početka novog kruga otprilike istim redosljedom, t. j. još veću upotrebu umjetnih gnojiva, na račun još većih priroda glavnih usjeva, još veće učešće krmnog bilja, te još veći i produktivniji broj stoke.

Naša se zemlja, počam od prošle godine, nalazi u početnoj fazi naglijeg uspona poljoprivredne proizvodnje t. j. nalazimo se upravo u zbivanju kvalitetnih promjena po približno istom sistemu koga je dosada potvrdila svjetska praksa u poljoprivredno naprednijim zemljama. No, bitna razlika je u tome, što kod nas radi budnosti interferiraju sve napred navedene 4 faze. Ipak je potrebno naglasiti prvu fazu t. j. sve veću upotrebu umjetnih gnojiva, koja je naročito značajna upravo sada. Poznato je da upotreba umjetnih gnojiva prvenstveno zavisi o poznavanju osobina tala i to ne samo prirodno historijskih nego naročito u vezi svih postojećih mogućnosti za melioraciju tla i za neprestano podizanje plodnosti tla. Uslijed toga veoma je važno uspostaviti odgovarajuću službu ispitivanja tla, proučavanja najpogodnijeg sistema gnojidbe za pojedine kulture i ispitivanja sistema kako će plodnost tla biti neprestano sve veća.

Ne ulazeći u to, da je ovaj problem veoma složen i da će on biti rješavan sistematskim naučno — istraživačkim radom na pokusnim poljima po pojedinim tipovima tala, da će taj rad zahtijevati duže vrijeme i da će biti stalan, te stalno davati sve novija i novija rješenja, smatramo da upravo u sadanjem momentu imade problema koje treba paralelno zahvatiti. Prvenstveno se radi o problemu svrsishodne, racionalne i brze upotrebe sve većih količina umjetnih gnojiva.

Naša dosadašnja služba ispitivanja plodnosti tla bila je koncentrirana u republičkim centrima (pretežno republičkim agroekološkim zavodima, a obzirom na pretežno »prirodnoznanstvene« osobine pri fakultetima). Obzirom na kvalitetne promjene nastale od prošle godine, takav sistem nemože nas više zadovoljiti nego je potrebno da se

taj rad proširi i da obuhvati sve više konkretne probleme, najprije rajona, zatim svake pojedine ekološke jedinice, pa rudine i na kraju svake određene table odnosno parcele. U tom cilju predlažemo slijedeću organizaciju:

1. Osnivanje stanica (zavoda, laboratorija ili bilo koji drugi naziv) za povećanje plodnosti tla. Te stanice imale bi ovaj zadatak:

- a) prikupiti podatke o svim sadašnjim istraživanjima tla svog područja.
- b) prikupiti historijat gnojidbe, obrade, rasporeda kultura i priroda za svaku pojedinu tablu, odnosno parcelu i to prvenstveno za socijalistički sektor.
- c) izvršiti analizu sadašnjeg stanja plodnosti oraničnog sloja tla.
- d) odrediti po sadašnjim saznanjima najbolje gnojidbe po vrstama gnojiva, po vremenu upotrebe, po dubini polaganja i po pojedinim kulturama.
- e) postaviti pokuse u zajednici sa centralnim institutima za dobivanje sve boljih rješenja za pojedine ekološke jedinice.
- f) uspostaviti sve širu primjenu rezultata preko odgovarajućih organa poljoprivredne službe na tom terenu.

Takve terenske ustanove po mom mišljenju trebalo bi osnovati u NRH:

- a) za Istočnu Slavoniju u Vinkovcima (jer u tom pogledu tamo postoji najveće razumijevanje i osjećaj potrebe).
- b) u Varaždinu za područje Podravine.
- c) u Sisku radi posebnog problema melioracija Posavine,
- d) u Karlovcu radi posebnog problema bujadnica Korduna i već dosada naučno i praktički do-

kazanih rezultata velikog i brzog povećanja plodnosti tih tala gnojidbom umjetnim gnojivima.

- e) u Gospiću iz istih razloga kao u prethodnoj točki, a obzirom na vrištinsko - bujadična tla.
- f) u Poreču radi gnojidbe u Istri, a gdje je sada nastala posebna praznina koja pogađa ranije veoma visoku upotrebu umjetnih gnojiva u Istri.

Za područje Dalmacije postoji odgovarajući odsjek u Institutu za Jadranske kulture u Splitu, koji će jedino trebati izvjesnu popunu opreme i kadrova.

U Bijelom Manastiru — Šećerana Branjin Vrh postoji novo osnovani laboratorij za ispitivanje plodnosti tla za PIK Belje.

2. Sadašnje naučno istraživačke ustanove izvršile su većim dijelom osnovno pedološko kartiranje i ispitivanje tala na osnovu kojeg se može izvršiti pod 1. predložena organizacija.

Nadalje, uspostavljena su pokusna polja koja obuhvaćaju u kompleksu rješenja plodnosti tla i postizanja najviše moguće proizvodnje. Proširenje, a naročito korištenje dobivenih rezultata vezano je na što povoljniju i pravilno organiziranu terensku službu.

Želio bih da se načelno uoči zamašnost ovog problema, te da se na osnovu načelnih postavki prijede na predlaganje, diskusiju i konačnu organizaciju u pojedinostima t. j. u određivanju opsega zadatka po pojedinim rajonima investicije, opreme, metodike rada i koordinacije cjelokupnog rada počam od teoretskih rješenja do mtc na ha. (naravno najjeftinije moguće).

Dr. ing. R. JIČO